

Pregledni rad

UDK: 316.444:796.01

Received: 11.5.2025

342.711

Accepted: 23.7.2025

How to cite: Mladenović, N. (2025) Između globalne mobilnosti i kulturne pripadnosti. *Horizonti menadžmenta*, 5 (1) 127-134

IZMEĐU GLOBALNE MOBILNOSTI I KULTURNE PRIPADNOSTI

*Nikola Mladenović*¹

OSVRT NA MONOGRAFIJU

DOMAĆI STRANCI: SPORT, GLOBALIZACIJA, KOMUNIKACIJA
Slobodana M. Penezića i Uroša B. Selenića
Fakultet za sport, Univerzitet „Union – Nikola Tesla”, 2025.

Sažetak: Monografija *Domaći stranci: Sport, globalizacija, komunikacija* predstavlja sveobuhvatan i teorijski utemeljen doprinos razumevanju fenomena naturalizacije sportista u savremenom globalizovanom okruženju. Autori Slobodan M. Penezić i Uroš B. Selenić analiziraju naturalizaciju kao složeni društveni proces, ukrštajući perspektive sociologije sporta, komunikologije, kulturologije i politikologije. Kroz bogat teorijski okvir i obimno empirijsko istraživanje, monografija pokazuje da naturalizacija prevazilazi sportski teren i postaje indikator šireg prelamanja globalnih, političkih, ekonomskih i medijskih procesa. Posebna vrednost dela ogleda se u kritičkom pristupu, pedagoškoj dimenziji i insistiranju na interdisciplinarnoj analizi, čime se otvara prostor za dublje razumevanje odnosa identiteta, pripadnosti i medijske reprezentacije u savremenom sportu. Monografija postavlja nove standarde u proučavanju ove teme i pruža relevantan doprinos akademskom i društvenom diskursu o transformacijama sporta u eri globalizacije.

Ključne reči: naturalizacija sportista, globalizacija, medijatzacija sporta, identitet, sociologija sporta

¹ Fakultet za sport, Univerzitet “Union – Nikola Tesla”, nmladenovic@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0001-8724-4363>.

Uvod

Monografija *Domaći stranci: Sport, globalizacija, komunikacija*, koju kao autori potpisuju Slobodan Penezić i Uroš Selenić, a koja predstavlja i jedan od rezultata šireg istraživanja u kojem su učestvovali i studenti novinarstva Fakulteta za sport Univerziteta „Union – Nikola Tesla”, koji je 2025. godine objavio ovo izdanje, predstavlja metodološki temeljan i teorijski slojevit prilog proučavanju fenomena naturalizacije u sportu.

Ova monografija predstavlja jedan od uspešnijih pokušaja da se složena pojava naturalizacije sportista interpretira interdisciplinarno, kroz teorijsku snagu i empirijsku dubinu. Njen značaj prevazilazi okvire sportske stvarnosti, budući da pokreće teme identiteta, kulture i moći u doba globalizacije. Reč je, stoga, o studiji koja daleko nadilazi granice sociologije sporta i same sportske stvarnosti, jer nužno zadire u oblasti kulturologije, komunikologije i politikologije kako bi adekvatno prikazala ovu pojavu a na taj način i odlike savremenog sporta u celini (i šire od ovog segmenta).

Ono što jeste njena ključna odlika jeste zapravo to da se pitanje naturalizacije sportista ne tretira isključivo kao sportska praksa, već kao poligon sučeljavanja različitih društvenih i globalnih procesa, koji su u ovom izdanju vešto kontekstualizovani. Naime, ova monografija postavlja vrlo aktuelno pitanje u sportu globalno i razmatra specifične dileme naturalizacije stranih sportista u srpskim nacionalnim selekcijama. Problem je pak postavljen u okvirima opšte-društvenih procesa globalizacije i komunikacije, u kojima se savremeni sport razvija u specifičnu aktivnost oblikovanu komercijalizacijom, istorijskim specifičnostima i medijatazicijom.

Ona argumentovano otvara pitanja posledica vanskportskih okolnosti na sam sport. Time što se problematizuju finansijska, politička, nažalost i ratna zbivanja, interesi moćnih država, korporacija i sukoba na svetskoj periferiji, autori pokazuju da sport kao fenomen trpi iste odnose moći, pritiske ideološke hegemonije ili spleta ekonomskih i političkih interesa (Henen, Djameleddine, 2025).

Osnovno istraživačko pitanje monografije je na koji način treba tumačiti i u praksi se odnositi prema pojavi naturalizacije sportista i sportiskinja? Jasno je da je to autore odvelo ka razmatranju šireg društvenog konteksta. Sem osnovnog pitanja kako to utiče na sam razvoj sporta, i uspeh selekcija,

otvaraju se i pitanja iz oblasti sociologije sporta, povezana sa kulturološkim, odnosno identitetskim zagonetkama, koje problematizuju i same principe sporta, medija i prateće monetizacije i marketizacije analiziranog fenomena.

Predmet analize: naturalizacija kao refleksija širih transformacija

Autori monografije *Domaći stranci* ukazuju na to da naturalizacija sportista predstavlja mesto ukrštanja političkih, ekonomskih, kulturnih, medijskih, uz neizbežne sportske procese. U tom smislu, ona je svojevrsni simptom – ali i katalizator – savremene globalizacijske dinamike, ali i posledica uticaja koji dolaze iz moćne komunikacijske arene (Vuković, et al, 2023; Vuković, et al., 2024).

Problem naturalizacije u sportu pitanje je budućnosti razvoja sporta kao takvog. Pritom, naturalizacija kao tema fokusira višestruke problematike vezane za odnos sporta, komunikacije, političkih i ekonomskih procesa. Time pitanje naturalizacije kristalizira niz konfliktnih procesa u društvu, što komplikuje i razumevanje i rešavanje datog problema.

Penezic i Selenić, stoga, upoznaju čitaoce sa glavnim dilemama opšte i stručne sportske javnosti u pogledu naturalizacije sportista i sportiskinja, i ponudili su razumevanje globalnog finansijskog, medijskog kao i nacionalnog konteksta u kojem se proces odvija.

Pritom su pokazali da različiti sportovi i njihov trenutni razvoj, situacija u kojoj se njihovi sportski savezi nalaze, kao i sam kvalitet domaćih igrača, takođe moraju da budu uzeti u obzir.

Time su, na sreću, izbegli uobičajenu navijačku tendenciju i pozvali čitaoca da razmišlja dublje i multifaktorski o onome što mediji često izveštavaju kao relativno jednostavnom pitanju. Naturalizacija, odnosno fenomen domaćih stranaca", time je mesto susreta političkih, ekonomskih, kulturnih, medijskih, a nadamo se i sportskih procesa, i valja sagledati njen odraz u navedenom kompleksu.

Teorijski okvir

Teorijsku osnovu ove monografije, sasvim logično i metodološki neophodno, čini prilično širok i relevantan skup radova čije sočivo omogućava višedimenziono sagledavanje i tumačenje fenomena koji je u njenom posebnom fokusu. Oslanjajući se tako, između ostalih, na radove predstavnika kritičke struje sociologije sporta, poput Đulijanotija (*Richard*

Giulianotti) i Skemblera (*Graham Scambler*), ali i šire komunikološke i sociološke postavke, poput onih u radovima Kroca (*Friedrich Krotz*), Kastelsa (*Manuel Castells Oliván*) pa i Jozefa Stiglica (*Joseph E. Stiglitz*), podjednako je važno i to što se uporedo bazira i na ranijim radovima samih autora – naročito Slobodana M. Penezića koji je osmislio pomenuti istraživanje i rukovodio njegovom realizacijom, i koji je i vodeći autor ove monografije.

Ovo izdanje se, naime, s valjanim razlogom oslanja i na ranije radove ovog istraživača i autora, dominantno usmerene ka oblasti komunikologije i sociologije sporta, koji skupa čine pogodnu mrežu koja uvezuje koordinate polja medijalizacije sporta, koje je zapravo osnovna platforma za razmatranje ove i sličnih tema i pojava u savremenom sportu. Ove publikacije su, stoga, svaka na svoj način, pripremila teorijski i konceptijski okvir za ovo istraživanje i monografiju.

U radu *Sport u zamci globalizacije* sport se tumači kao univerzalno sredstvo komunikacije, ali i medijski spektakl i instrument ideološke reprodukcije (Penezić, 2020). Ovaj pristup je direktno prenet u analizu reprezentativnog dresa kao simboličkog resursa. Istraživanje koje je Penezić realizovao u koautorstvu sa Janom Vasiljević (*Društvena getoizacija kao tačka preseka savremenih veza arhitekture i komunikacija*, 2022) postavlja pak osnov za razumevanje izolovanosti i društvene getoizacije naturalizovanih sportista u javnom diskursu. U članku *Društvena istorija razvoja sporta* (Penezić, 2020), isti autor prati transformaciju sporta kroz društvene cikluse, ukazujući da je savremeni sport preuzet od ekonomije i politike.

Taj kontekst je u monografiji *Domaći stranci* ključan za razumevanje politike državljanstva. Uporedo, u jednom od radova ovog autora iz 2021 (*Odnos sporta i PR-a u savremenom društvu*), obrađeni su mehanizmi javne percepcije i imidža u sportu, što se ovde razvija u analizu uloge medija u legitimisanju naturalizacije. Penezićevi radovi primarno uokvireni oblašću komunikologije, stoga, služe kao posebno važna teorijska osnova za razumevanje uloge medija u proizvodnji narativa o „domaćim strancima“ (*Novi medijski modeli i odgovornost medija u digitalnom dobu*, 2019 i *Media crisis as a measure of responsibility of media employees*, 2021). Takav je svakako i još jedan rad istog autora iz 2021 (*Društveni okvir i karakteristike tržišta dnevnih novina u Srbiji*) koji je pak poslužio i kao model za analizu tržišne logike i medijskog okvira, koji su u ovom izdanju

primenjeni na sportski sistem. Upravo tu je definisan pristup medijskim politikama kao tržišnom polju u kome se tradicionalni i novi mediji sve više ukrštaju.

Konačno, monografija koju Penezić potpisuje zajedno s Milijankom Ratković (*Promocija i odnosi s javnošću na sportskom tržištu*, 2024) omogućila je razumevanje odnosa sporta i javne komunikacije kao procesa pozicioniranja i identifikacije – što je bilo neophodno za analizu toga kako se reprezentativni dres doživljava i kao svojevrsna komunikacijska poruka.

Metodološka inovacija i pedagoška vrednost

Istraživanje naizgled izolovane pojave naturalizacije u sportu pokazalo je koliko strukturnih faktora zapravo doprinosi datom fenomenu, i kako opštedruštveni procesi oblikuju naturalizaciju, što je iziskivalo od autora da obrate pažnju na socijalni, ekonomski i politički kontekst, kao i pitanja etničkog identiteta. Time naturalizacija prati i meta-procese globalizacije, komercijalizacije i medijalizacije, kao i proces razvoja jedne sasvim specifične civilizacije koja je možda tek u povoju.

Istraživanje je realizovano kroz više faza, obuhvativši i više od 60 polustrukturiranih, elitnih intervjua, medijske analize i upitnike, a uključilo je i studente u njegovu realizaciju. Taj didaktički aspekt predstavlja posebnu vrednost ovog izdanja, jer omogućava razvoj istraživačkih kompetencija u akademskom okruženju.

Monografija tematizuje naturalizaciju ne samo kao sportski, već i kao kulturni, politički i medijski fenomen. Autori izbegavaju navijačku perspektivu i pozivaju na multifaktorsku analizu. Pruženi su brojni primeri, poput slučajeva u košarci ili borbama sportovima, koji ilustruju raznolikost fenomena.

Istraživanje naizgled izolovane pojave naturalizacije u sportu pokazalo je koliko strukturnih faktora zapravo doprinosi datom fenomenu. Posebno je važan i etički ton publikacije. Autori izbegavaju normativne sudove i preferiraju kritičko mišljenje, pozivajući čitaoce da razumeju dublje uzročno-posledične veze. Kako i sami kažu: „Naša ambicija nije bilo biranje strane... već šire sagledavanje razloga koji ih formiraju i njihove opravdanosti“ (Penezić i Selenić, 2025: 12).

Uz brojne studije slučaja iz različitih sportova, analiza uključuje empirijski korpus baziran na veliko broju realizovanih intervjuja, kao i uvid u medijske narative i regulatorni okvir (na primer, FIFA propisi), pri čemu je posebna vrednost integracija studenata u istraživanje. Sam proces je, s goga, ubiličen na didaktički autentičan i nadasve koristan način, podstičući razvoj istraživačkih kompetencija studenata.

Zaključak

Monografija *Domaći stranci: Sport, globalizacija, komunikacija* svojom tematskom usmerenošću i analitičkim postupkom postavlja nove standarde u proučavanju fenomena naturalizacije sportista. Ona ne pruža isključivo uvid u pravne i sportske aspekte, već naturalizaciju pozicionira kao simbol dubljih struktura globalizacije, medijske hegemonije i redefinisanih pojmova kulture i nacije (Dašić, 2018, Dašić, 2021). Ona prevazilazi pravno-sportski diskurs i otvara polje kritičkog sagledavanja globalizacije, kulture, identiteta i medijske reprezentacije. Istovremeno predstavlja i vredan pedagoški resurs i uzor u interdisciplinarnom pristupu istraživanja i analize složenih društvenih pojava u savremenosti.

Literatura

- Dašić, D. (2021). Modern concept of branding states and nations. *Srpska Akademska Misao*, 6(1), 21-39. <https://www.sam.edu.rs/index.php/sam/article/view/7>
- Dasić, D. (2018). Sport and industry of sport as a central component of social and economic development process. *Srpska Akademska Misao*, 3(1), 27-42. <https://www.sam.edu.rs/index.php/sam/article/view/16>
- Dašić, D. (2023) Application of delphi method in sports. *Sport, mediji i biznis*-Vol. 9, no 1, 59-71. <https://doi.org/10.58984/smb2301059d>
- Đulijanoti, R. (2008). *Sport*. Beograd: Clio.
- Penezić, S. (2020). Društvena istorija razvoja sporta. *Kultura*, 168, 346–372. <https://doi.org/10.5937/kultura2068346P>
- Penezić, S. (2020). Sport u zamci globalizacije: Medijski spektakl, ideološki instrument i univerzalno sredstvo komunikacije. U S. Marinković (ur.), *Zbornik radova sa konferencije Nauka i nastava u vaspitno-obrazovnom*

kontekstu (str. 381–390). Beograd: Učiteljski fakultet.
<https://doi.org/10.46793/STEC20.381P>.

Penezić, S. (2021). Odnos sporta i PR-a u savremenom društvu: Ciljevi i posledice. *Sport, mediji i biznis*, 7, 39–48. DOI:10.58984/smb.

Penezić, S. (2021). Društveni okvir i karakteristike tržišta dnevnih novina u Srbiji. *CM – časopis za upravljanje komuniciranjem* (CM: Communication and Media), XVI (49), 143–166. doi:10.5937/cm16-33659.

Penezić, S., & Cvetičanin, N. (2021). Media Crisis as a Measure of Responsibility of Media Employees. *Temе*, XLV(2), 445–459.
<https://doi.org/10.22190/TEME200410026P>

Penezić, S., & Vasiljević, J. (2022). Društvena getoizacija kao tačka preseka savremenih veza arhitekture i komunikacija. *Politički život*, 23(2), 111–129.
https://doi.org/10.18485/fpn_pz.2022.23.7

Penezić, S. M., & Selenić, U. B. (2025). *Domaći stranci: Sport, globalizacija, komunikacija*. Beograd: Fakultet za sport, Univerzitet „Union – Nikola Tesla“.

Kastels, M. (2018). *Uspon umreženog društva*. Beograd: Službeni glasnik.

Kastels, M. (2022). *Sunovrat: kriza liberalne demokratije*. Beograd: Clio.

Krotz, F. (2007). The meta-process of ‘mediatization’ as a conceptual frame. *Global Media and Communication*, 3(3), 256–260.
<http://dx.doi.org/10.1177/17427665070030030103>

Krotz, F. (2014). Mediatization as a mover in modernity: Social and cultural change in the context of media communication. In S. Lundby (Ed.), *Mediatization of communication* (pp. 131–161). Berlin, Germany: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110272215.131>

Krotz, F. (2014). Media, mediatization and mediatized worlds: A discussion of the basic concepts. In A. Hepp & F. Krotz (Eds.), *Mediatized worlds: Culture and society in a media age* (pp. 69–92). New York, NY: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137300355_4

Penezić, S. (2019). Novi medijski modeli i odgovornost medija u digitalnom dobu. *LIMES PLUS*, 16(3), 103–119.

Ratković, M. i Penezić, S. (2024). *Promocija i odnosi s javnošću*. Beograd: Fakultet za sport Univerziteta „Union – Nikola Tesla“.

Skembler, G. (2007). *Sport i društvo*. Beograd: Klio.

Stiglic, J. (2002). *Globalizacija i njene protivrečnosti*. Beograd: Miba Books

Stiglic, J. (2015). *Velika podela: društva nejednakosti i šta da radimo s njima*. Beograd: Akademska knjiga.

Vuković, M., Urošević, S., & Dašić, D. (2023). Threats to objectivity in the social science research. *Sport, media and business*, 9(2), 143–158. <https://doi.org/10.58984/smb2302143v>

Vuković, M., Dašić, D., & Vuković, A. (2024). Initial steps in preparing a scientific concept outline – formulating the problem and determining the research subject. *SPORT, MEDIA AND BUSINESS*, 10(1), 75-90. <https://doi.org/10.58984/smb2401075v>

Henen, O., & Djameleddine, A. (2025). Sports journalists confronting cyberbullying behavior and proposed solutions. *SPORT, MEDIA AND BUSINESS*, 11(1), 93-108. <https://doi.org/10.58984/smb2501093h>

BETWEEN GLOBAL MOBILITY AND CULTURAL AFFILIATION

Abstract: The monograph *Native Foreigners: Sport, Globalization, Communication* represents a comprehensive and theoretically grounded contribution to understanding the phenomenon of athlete naturalization in the contemporary globalized environment. Authors Slobodan M. Penezić and Uroš B. Selenić analyze naturalization as a complex social process situated at the intersection of sports sociology, communication studies, cultural studies, and political science. Through a rich theoretical framework and extensive empirical research, the monograph shows that naturalization extends far beyond the sports field and becomes an indicator of broader global, political, economic, and media transformations. Its particular value lies in its critical approach, pedagogical dimension, and insistence on interdisciplinary analysis, which together open space for deeper insight into identity, belonging, and media representation in modern sport. The monograph sets new standards in the study of this topic and makes a significant contribution to academic and public discourse on the transformations of sport in the era of globalization.

Keywords: athlete naturalization, globalization, mediatization of sport, identity, sports sociology